

Mõni mõis või üks kama kõik!

Fraseologismid ja hulgasõnad

Fraseologism

- Konstruktsioon, millel kindlaks kujunenud (enamasti metafoorne) tähendus.
- Võib varieeruda, kuid säilitab siiski äratuntava terviklikkuse.
- Kontsentreeritud keeleline üksus.
- Võib omada spetsiifilist keelelist vormi, kuid kasutab ka üldkeele vahendeid.
- Fraseologismi kasutuse aspekte:
 - sagedus;
 - mõistetavus;
 - indeksikaalne jõud;
 - tekstuaalsed seosed.

Näide tekstuaalsetest seostest

- Püüad olla erapooletu, aga **veri on ikka paksem kui vesi**.
- ...ei saagi muud teha, kui kiita Rootsi pankasid, sest kuulub ka ise rootslastele ning **veri on ikka paksem kui vesi**.
- Väikeste eranditega mõistis seda kogu Eesti NSV juhtkond ja partei eestimeelne osa. **Ja et veri on ikka paksem kui vesi**, mõistsid eestlastest juhid üsna hästi, mis oma rahva seas ja inimeste südames toimub.

Võrdluseks: *Rääkimine hõbe, vaikimine kuld*, esines materjalis tihti, kuid mitte kordagi koos partikliga *ikka*.

Hulgasõna

Hulgasõna (kvantor) on üsna hägus kategooria, määratletud eelkõige hulga- ehk kvantorifraasi kaudu (vt Metslang 2017): *kaks inimest, pudel õlut, palju pahandust. üks, kõik ja mõni*: hulgatähendusele lisaks ka muid tähendusi ja funktsioone.

Paljud kvantorid ka asesõnade ja määratlejatena:

Võta **üks** ja viska **teist**!

üks mees (vrdl see mees)

Kõik pole kuld, mis hiilgab.

kõik asjad

Mõni siin tahab ei tea mida!

mõni kleit

Edasipidi suulise kõne näited TÜ suulise kõne korpusest, kirjaliku keele näited *Googlest*, EKSSist ja Fraseoloogiasõnaraamatust (mõlemad kasutatud EKI kodulehe kaudu)

üks

INDEFINIITSUS

ma mäletan kuidas mulle < (.) **üks sõber** õpetas klaverit, klaverit. see oli niimodi=et vildikaga kirjutasin klaveri=peale do re mi fa sol la ja siis mängisin sealt jestedeid niimodi (.)

mul üks tuttav üts=[et] Oopel on see (.) sakslaste Moskvitš ühesõnaga.

'SAMA'

hoolimata sellest et me oleme 'aastaid **ühes** majas 'töötanud ja 'kolleegidena, (.)

üks

KATEGORISEERIMINE

E: issand see=kes seal tuigerdab [ringi.]

V: käinud suvel, eelmine kord oli. (0.8) no ta oli kaksteist aastat istus kinni. (.)
[üks] jäle pätt on. (.) a=ta nüüd tükk aega ei

no=ja=sis s=on jälle **üks** `tüli ja `karvade **kitkumine**, et miks ikka midagi `ära ei tohi visata=ja (1.0) ja=siss ükskord vaikselt (.) naine viskab (.) ikkagi mõningad sokid ära

VÕRDLUSKONSTRUKTSIOON

noh seal: õõ (.) `ühed kolleegid on `tagasihoidlikumad, **teised** (.) e ee `agressiivsemad=ja (.) ja:=noh see on ikka

KONSTRUKTSIOON ÜKS ADJ(KOMP) KUI TEINE

Tarmo Kink lõi Ungaris kaks väravat, **üks ilusam kui teine!**

Teed Kuressaarde palistavad väikesed külad, **üks ilusam kui teine.**

mingi küm- kahe kilomeetri ulatuses iga (.) iga kümne meetri tagant
mingi **üks ilusam kui teine** beib, tead seisavad kõik onju=tead, (.)
ja=mingid hälvikud ju sõitsid mööda sealt=et=umbes=nii=et vaatavad
välja,

üks Fraseoloogiasõnaraamatus

- [kellelgi] EI LIIGU MITTE ÜKS NÄRV; [kellelgi] EI LIIGU AINUSKI NÄRV
MITTE ÜKS KRIIPS; MITTE KRIIPSUGI
MITTE ÜKS KÜBE; MITTE KÜBETKI
MITTE ÜKS MÕHK; MITTE MÕHKUGI
MITTE ÜKS NOH
MITTE ÜKS PIUKS; MITTE PIUKSUGI
MITTE ÜKS PÕRM; MITTE PÕRMUGI
MITTE ÜKS RAAS; MITTE RAASUGI
MITTE ÜKS TERA; MITTE TERAGI
- Mitmekesine varieerumine: asendamine semantiliselt mitteseotud (?)
lekseemidega (*kriips, piuks, raas, tera*) ja lisamine (või asendus *üks - -Ki?*)
(Katre Õim ja Asta Õim 2015)

NAGU (KUI) ÜKS IHU JA HING

väga üksmeelselt; väga üksmeelsed

NAGU (KUI) ÜKS MEES

kõik, üksmeelselt kõik korraga, kõik koos

NUMBER ÜKS

omataoliste hulgas, omas liigis kõige parem, esimene, kõige tähtsam asi, ülesanne, inimene jne

Ta on meie kandidaat number üks sellele kohale.

Söömine on tema jaoks nauding number üks.

„Vana Kandle“ väljaandmine on rahvaluulealane ülesanne number üks.

- **VIIMANE KUI ÜKS; VIIMANE KUI...**
absoluutselt kõik, kõik ilma erandita
- **VÕTA ÜKS JA VISKA TEIST**
ühesugused halvad mõlemad
- **ÜKS KÕRS HÕIKAB TEIST {TAGA}**
väga hõre (kasvava vilja vms kohta)
Suvivili tärkas halvasti, nüüd on põllud sellised, et üks kõrs hõikab teist taga.
- **TEEB ÜKS (ÜHE) VÄLJA**
miski on sama, on ükskõik

{ÜKS IGAVENE} RIST JA VILETSUS; {ÜKS IGAVENE} RIST JA VAEV

vaevarikas tegevus, täbar olukord

Vanema pojaga on üks rist ja viletsus, mitte ei taha koolis käia.

cit... aga neile see töö pole rist ja vaev, – ta on pagana huvitav asi! V.

Beekman

{ÜKS} KAMA {KÕIK} OLEMA ('SAMA' VÕI KATEGORISEERIV TÄHENDUS?)

täiesti ükskõik, ükspuha olema

Talle oli üks kama kõik, mis temast arvatakse.

Sulle räägi või ära räägi, üks kama kõik.

cit Ma ei kõnele endast, mul on lõpuks kama kõik, kas ma täidan oma kodanikukohust Tallinnas või Pärnus. P. Kuusberg

kõik

PRAGMAATILINE ROHKUS

T: et jah et **kõik** trügisid siis sinna Keki poodi **kõik** oli sealt ära puhtaks ostetud=ja [seal oli (-)]

K: [häh se on see]

T: neid viskiklaase ja **kõiki** neid aga nad olid seal hirmkallid aga nüüd oli kümme p(h)rotsenti alla innatud ja nüüd **kõik**=ö ostsid.

ja tuleb mingi aruanne: teha=ja=ja=ja noh (0.8) mingid **kõik** kulud tulud (0.5) **kõik** mitu ruumi=ja noh ma=i=tea (.) kas siis selleks et nad saaks statistikat teha=vä, (1.0)

ja need probleemid ei ole nii uued, ku=nad äi noored noored arvavad ju niimoodi=et (1.0) et see on=nüd nüüd (.) see **kõik** on=nüd **kõik** on tegelikult olnud. (.) ja siinsamas Tartus on ka **kõik** see [olnud.]

kõik

PARTIKKEL

La: [a need olid 'eestoas, a nüüd] on 'köögis. (0.5)

Le: ümber (.) ümber 'maja on **kõik** vägevad iire'augud.

K: ota 'mina magan kodus 'põrandal onju.

V: Eldarile anna sada grammi sisse siss akab,

R: \$ rääkima=vä. \$

V: lindistama. (1.0) sealt tuleb põnevat ja **kõik ja puha**. (.)

kõik Fraseoloogiasõnaraamatus

- **JA KÕIK**
eelpool öeldut kinnitav ütlus
cit *Mees mis mees... Näe laps teisel ja kõik.* A.H. Tammsaare
cit *Te tunnete ometi kärneritööd ja kõik.* K. Ristikivi
- [kellelgi] **EI OLE (POLE) KÕIK KODUS**
keegi ei ole täie aruga, on ebanormaalne
cit *Ja kuulen kaunis selgesti, kui vahanäoline meesametnik minu väljumist
itsitab: „Noh, sellel isandal vist küll pole kõik kodus.“* O. Luts
Sa ehk ei tea, et tal pole kõik kodus.
- **HÄDAGA PEAB KÕIK ÄRA SÖÖMA - SEALIHAD JA KANAMUNAD**
head toitu kommenteeriv väljend
- **PISTA KUSTI, KÕIK ON KLIMBID**
kommentaar sööma õhutamisel

- **KOGU KUPATUS; KÕIK SEE KUPATUS**

kõik asjad, ettevõtmised, inimesed jne

Mitte sentigi rohkem kogu kupatuse pealt.

Tahtis kogu kupatusele käega lüüa.

Kõik see kupatus kõigub.

cit Ta kahmas pange, milles klaase pesti, sihtis sellega... ja saatis kogu kupatuse minema. A. Ehin

- **KÕIK SEE MEES**

kõik koos või korraga, kõik ilma erandita

cit Siin kas läheb või jääb kõik see mees koos. E. Tammlaan

Kas su ettepanekuga oldi nõus? – Kõik see mees.

- **{ÜKS} KAMA {KÕIK} OLEMA**

täiesti ükskõik, ükspuha olema

Talle oli üks kama kõik, mis temast arvatakse.

Sulle räägi või ära räägi, üks kama kõik.

cit Ma ei kõnele endast, mul on lõpuks kama kõik, kas ma täidan oma kodanikukohust Tallinnas või Pärnus. P. Kuusberg

- **ÜKS {TA} MATS KÕIK; ÜKS {TA} MATS PUHA**

ükskõik, ükspuha

cit „Üks ta mats puha!“ hüüdis Andres nüüd. „Tee mis tahes, lase või lauluraamatusse üles panna.“ A.H. Tammsaare

cit „Üks mats kõik, kust ta sai,“ pajatas Peeter rõõmsa õnnekusega. R. Janno

- Ja mis need **kama-kõik-ütlejad** teevad, on **üks kama kõik**, sihukestest pole kellelgi kunagi kasu old.
- Teil on jah **üks-kama-kõik**, sest loete minu kirjatükke teiselt poolt ekraani pea anonüümselt

mõni

MÕNI=MITU

- ku oleks veel 'eland **mõne aasta** oleks saand selle loa 'tagasi.
- se=ei ole oluline. (0.5) se on (.) **mõne asja** puhul ainult vajalik. (.) mõne neist. (0.8) enamus töötab neist niisama. (.)

MÕNI=ÜKS

- Keedetud köögivilju saab suitsutada nii suitsukastis ja -kotis kui ka lihtsalt potis heina sees. Võta **mõni tavaline vana pott või malmpott**, tõsta sisse hein ja kata kaanega. Kui potist hakkab suitsu tulema, lisa sinna 10 minutiks porgandid-peedid.

mõni

ASESÕNANA

B: `mina ükspäev naersin

`oma elu ilgelt. (1.5) noh (.)`ikka=käid mõnede tuttavatega läbi, siis avastad=et `huvitav=et (1.0) `**mõnel** on mees vahest `kodus ka, polegi [\$ kogu=aeg `tööl. \$]

K,T: [((naer))]

B: `**mõnel** peseb mees `nõusid=ja.

{-}: kule

B: a `**mõnel** teeb mees `süia, **mõnel** koristab mees `tube onju.

K: \$ a `**mõnel** teeb mees tööl `tööd, mitte ei `mäangi mingit `Tuumi

mõni

- 1 VN: no mis sul kahju? on=kurat
2 LP1: no ikka nüüd,
3 VN: [aga retsid ju,
4 LP2: [**mõni mõni** on no täitsa rets võibolla.

Koos lähedaleviitava deiktikuga

[on räägitud sellest, et inimesed ei söö oma loomade liha]

- 1 K: ma ütsin et see on nigu meil kodus nende kanadega oli. [mh-h-h]
2 H: [no jaa]
3 K: (.) **mõni** ka ei söönd **siin**.

TÜ suulise kõne korpus

mõni Fraseoloogiasõnaraamatus (EKI kodulehelt)

MÕNI ASI

tühiasi, tähtsusetu asi, seik, juhtum

Mõni asi, kui hiljaks jään.

Katki siis katki, mõni asi.

MÕNI MÕIS

tühiasi, tähtsusetu asi, seik, juhtum

Mõni mõis, kui kukun!

Pööratud polaarsus?

Kuidas teame, kas tegu on pööratud või pööramata polaarsusega?

Pööramata:

Vana rahvatarkus ütleb: “Kui mõni asi läheb untsu, siis tõenäoliselt juba algusest peale”

Pööratud polaarsusega väljendid, sellised veel näiteks:

retoorilised küsimused;

verbiaalgused laused *Tuleb ta sul küll.*

mis sa tast kiusad? – konstruktsioon jm

tühjagi/tühja jm konstruktsioonid

Tühjagi ta harjus, asi läks hullemaks.

EKSS: 6c. eitab teatavat tegevust, olukorda, omadust täiel määral. *Tühja ta seda meile öelda tohib. Tühja ta sinna seltsi kuulub. Tühja sa vanaisa mäletad. Tühja ma seal magasin.*

TÜHI (part) - lühike pron (muu NP?) - - VERB

mõni EKSS

- **V.** KÕNEK hrl HLV esineb kedagi v. midagi, mingit väidet vähendava sõnana: mingi, mingisugune. *Näitelaused, järjekord muudetud:*

*VERBITA: Mõni mees või asi – naise tuhvialune! Mõni kohapidaja või midagi, va joodik! Temast enam mõni töötegija, mõnd töötegijat, kui tervis läbi. See nüüd mõni laps enam, varsti mehelemineja tüdruk juba. Temal nüüd mõni peigmees, kelgib niisama. See mõne täie aruga inimese jutt! See mõni kink nii tähtsaks puhuks! See sandikopikas ka mõni palk! See nüüd mõni mure! See paar kilomeetrit meil ka mõni maa minna. Mõni asi ka, millest rääkida! *.. püüdku siis mõni Maali teistpidi öelda ... H. Kiik.*

VERBIGA: On see mõni mehetegu!? On see siis mõni õige heinaniitmine? On see ka mõni elu, mis te siin elate!

Otsese kõne algus

- "Ma pean kodus kõik alla neelama, mis naine ütleb!"
"See ka mõni mure! Mõtles, mina pean kõik alla neelama, mis naine keedab!,,
- Hea Laps 1999/11

masugused mured ja rõõmud nagu Tallinna, Tartu või Viljandi õpilastel, kuid lisaks muudele, isa-ema, õpetaja või kasvataja abil lahendatavatele probleemidele on paljudel Ida-Virumaa lastel veel mure: kuidas saada selgeks eesti keel?

"See ka mõni mure!" arvab ehk lugeja. "Õpi reeglid selgeks ja käänded pähe – ja ongi eesti keel selge!"

Tõepoolest – "Hea Lapse" kirjasaatjate hulgas on palju teistest rahvustest lapsi, kelle kirjatükid pole eestlaste

nagu öeldakse

→→ LAUPÄEV, 17. OKTOOBER 2009

Ah, et... mõni mõis? ;)

Kaunist laupäevast päeva teile kõigile, armsad inimesed. Selline pilves ja vihmane ta on, aga- ah, mis sest- mõni mõis, nagu öeldakse... :)))

A, vot ei ole tegelikult mingi... mõni mõis :) Meie, Saka mõisast, on saamas uhke pärija endisaegsele hiilgusele... Fassaad kõik korda tehtud ja ukсед, aknad ees. Natuke läheb veel aega, siis on väljast täitsa valmis.

Tavaliselt sõidan ma tööle ja töölt ära nõ. AA ranna teed pidi. Siin mõned nädalapäevad tagasi, kui allkirjastasime Toila pargis turunduslepet, võtsin ma sinna suunda lühema tee, ehk siis piki meie mõisaparki ja läbi Saka küla. Endale üllatuseks nägin, et ehitajamehed olid majalt tellingud ja kiled maha võtnud ja välja oli "koorunud" õrn ja naiselik häärber :) Suu jäi kohe lahti- nii ilus oli.

ütlemine

Kultuur ja Elu 3/2002

Kultuur ja Elu 2/2002

Mõni mõis?!

TEKST JA FOTO: M-M. KOPPEL

Nähtamatu klaasist sein takistab meil praegugi tõsiselt arutlemast, kuidas mõisad, mida meie esiisad orjasid sajandeid, nüüd vastukaaluks eesti rahva heaks teenima panna?

“Ah, mõni mõis!” – sellesse käega rehmavasse ütlemisse on kätketud eestlaste hoolimatus mõisate ja laiemalt kõige võõrapärase suhtes. Kaduva traditsiooni kaitseks astus tänavu suvel välja värskest TPÜ lõpetanud kultuuriajaloolaste rühmitus “Kultuurimahvia”, mis koostöös Tartu Kõrgema Kunstikooli fotograafia eriala tudengitega korraldas projekti “Mõni mõis?!” raames rändfotonäituse Eesti mõisatest ja ka konverentsi, mis peeti veel suhteliselt räämas, kuid ikkagi võrratult majesteetlikus Riisipere mõisas. Näitus avati omalaadse ja intrigeeriva moderntantsuetendusega, mis liikus dünaamiliselt läbi mõisa erinevate saalide. Ja helikeeles illustreerisid fotosid heliskulptuurid.

↕ auto rolagem

A- | texto | A+

corrigir letra

imprimir

Liivimaa Pastoraal

Ultima Thule

Ainda não temos a cifra desta música. [Contribua!](#)

Minu viiskle on vürts, mul on iseloomu vähe,

Kuid surun mütsi pähe ja surun mütsi pähe.

See mõni mõis las ta lohiseb see köis, sest katki ta ei lähe ja katki ta ei lähe.

Lihtne on elu mul siin liivimaal, ma teen tasapisi tööd ning mu lemmik laul on pastoraal

Silku ja vett sõime salamahti heinateol

Ja väägvere kool see käis vankritega laulupeol.

Olen päritolult poks mul on tihtipeale jahe, kuid tulgu mis või rahe ja tulgu mis või rahe

See mõni mõis las ta lohiseb see köis,

Sest see ka mõni pahe ja see ka mõni pahe.

Lihtne on elu mul siin liivimaal, ma teen tasapisi tööd ning mu lemmik laul on pastoraal

bienely

Postitusi: 1066

... SEE MÕNI MÕIS, LAS
TA LOHISEB SEE KÖIS ...

Postitatud: 12-12-2015 17:25

[Jälgi teemat](#)

Juhtub ikka vahel, et "köis" pole enda oma ja lasete ta lohisema? Või võtate kõike alati hästi tõsiselt ja vastutustundega? Ilma ühegi järeleandmiseta?

Kokkuvõtte asemel

- Hulgasonad *üks*, *kõik* ja *mõni* esinevad mitmetes konstruktsioonides, ka sellistes, mida traditsiooniliselt on peetud fraseologismideks.
- *üks* võib oma kategorseeriva tähendusega olla paljude fraseologismide laiend (*üks igavene rist ja viletsus*);
- *kõik* väljendab pragmaatilist rohkust, rõhutatust või lõpetatust;
- *mõni* esineb pööratud polaarsusega väljendites;
- POLE NAD MINGI MÕNI MÕIS VÕI ÜKS KAMA KÕIK.
- JÕUDU ASTA ÕIMULE KÕIGI NENDE FRASEOLOGISMIDEGA TEGELEMISEL!

- Helle Metslang 2017. Kvantorifraas. *Eesti keele süntaks*, peatükk 14.
- Asta Õim 2000. Fraseoloogiasõnaraamat.
- Katre Õim; Asta Õim (2015). Eesti fraseologismide leksikaalsest varieerumisest. *Emakeele Seltsi aastaraamat*, 60 (1), 232–260